

Или наопаки: дали пъкъ миналото не е блѣнъ? Халюцинация, чиста халюцинация, е всичко това, съ което се утѣшавахме и славѣхме малко нѣщо прѣди половинъ година. И плѣненитѣ турски армии при Плѣвенъ, Шипка и на Кавказъ, и зимния прѣходъ на рускитѣ войници, що накараха да възтрѣпти свѣта съ удивление и тържественото тѣхно шествие до Цариградъ — необикновенитѣ побѣди, купени съ живота на дѣсетки хиляди руси, тѣзи безбройни жертви, дадени отъ рускиятъ народъ, тѣзи пориви, това свещенодѣйствиe на народния духъ — всичко това сж приказки, басни, рожба на разпалената фантазия, дори, може би „измислици на московскитѣ фанатици“. Не е имало ни побѣди, ни побѣдоносни вожди, ни пролѣта руска кръвъ, ни избити християни отъ турци, ни избавени християни отъ руси... обаче, петдесетъ хиляди войници, ранени, болни, осакатени лежатъ изъ цѣла пространна Русия. Обаче побѣдоноснитѣ вожди се върнаха и всенародно въ знакъ на рускитѣ побѣди бидоха въздигнати въ фелдмаршали... Това, струва ни се, не е вече мечта, а дѣйствителностъ. Па и неотдавна въ самия Петербургъ съ флагове, съ пѣне народния химнъ по улицитѣ, съ тържественъ молебенъ и съ топовни гърмежи отъ Петропавловската крѣпостъ се празнува официално обнародването на Санъ-Стефанския договоръ, утвърденъ съ подписа на нашия кабинетъ — и днесъ раскжсанъ на парчета...

Но ако всичко това е станало, възможно ли е това, което гледаме, което става сега тамъ, на конгреса, което е прѣко отрицание, противовѣсие, поругание на всичко станало? Нима трѣбва да признаемъ частица истина въ всички тия кореспонден-